

Austerlitz

Het dorp dat zelf de vlam in de pan dooft.

Hoe een eigenzinnige gemeenschap een compleet bosbrandplan ontwikkelde – en ook nog een les over wolven maakte.

Austerlitz is zo'n dorp waarvan iedereen in de regio weet: daar kunnen ze het zelf wel. Het ligt verscholen tussen de bossen, en die bossen zitten ook een beetje in de mensen. Het is een gemeenschap van aanpakkers – van oudsher arbeiders en bosbouwers en ook veel ondernemers. Bewoners die niet snel op een ander wachten als ze iets zelf kunnen regelen.

Dat zie je in de kleine dingen. Toen de bussen 's avonds en in het weekend structureel niet reden, zetten bewoners zelf een 'meerjidsbankje' neer om elkaar naar het station te helpen. Toen er te hard werd gereden op een gevaarlijke oversteekplaats, schilderden ze simpelweg zelf een zebraapad. Een paar jaar later legde de gemeente dat definitief aan. Het zijn voorbeelden van alledaagse weerbaarheid.

Achter die voorbeelden staat al jarenlang dezelfde dorpskracht: Vereniging Austerlitz Belang, opgericht in 1945.

Het bos wordt droger, het dorp waakzamer

Rond 2019 veranderde er iets wezenlijks. De zomers werden droger. Staatsbosbeheer introduceerde een nieuw snoei beleid waarbij snoeiafval bleef liggen. Voor de inwoners van Austerlitz voelde dat als een kont die steeds langer werd.

'Voor ons was het een reëel risico, maar toen we onze zorgen uitten bij Staatsbosbeheer werden we afgewimpeld,' vertelt Hester Storsbergen, betrokken inwoner van Austerlitz. Ze benadrukt dat ze uit eigen naam spreekt, niet als bestuurslid van Austerlitz Belang. 'Toch bleven we doorvragen bij de gemeente, drie jaar lang. Uiteindelijk heeft de gemeente een informatieavond georganiseerd. Daar kwamen zestig mensen op af, met kritische vragen. De gemeente stelde voor: "Richt dan een werkgroep op." Het leidde tot een collectieve vastberadenheid: als niemand dit oppakt, dan doen wij het zelf wel. We richtten onze eigen Bosbrandwerkgroep op, een club van acht mensen.'

Calamiteitenplan

In 2023 begon de werkgroep met het maken van het ABBA-plan (Austerlitz Bosbrand Burgers Alert), omdat er nog geen calamiteitenplan was voor de gemeente Zeist. Het is een systeem van vluchtroutes, informatie, noodscenario's én heldere communicatie. Tijdens het uitwerken van dit plan ontdekte de werkgroep iets schokkends: tussen de melding van een bosbrand en het NL-Alertbericht kan wel anderhalf uur zitten. 'Dat verandert alles,' aldus Hester. 'Bij een bosbrand moet je handelen in minuten, niet in uren. Door de ligging van Austerlitz kan preventieve vluchten van levensbelang zijn.'

Ook bleek dat schulen in het dorp geen optie is. De gemeente heeft wel een lijst met mogelijke opvanglocaties bij een natuurbrand of dreiging, maar zonder duidelijke afspraken. Bovendien is er maar één weg geschikt als evacuateroute. Bij een bosbrand wil je voorkomen dat verkeer het dorp binnenrijdt, bijvoorbeeld ouders die hun kinderen willen ophalen van school.

De werkgroep besloot veilige plekken aan te wijzen buiten het bosgebied, waar iedereen elkaar weer kan vinden. Ook maakten ze een 'meterkastkaart': Niet met lange teksten, maar met duidelijke pictogrammen die je ook kunt begrijpen als je in paniek bent. Hoe vlucht je? (Beter met de fiets dan met de auto!) Welke kant op? Wat neem je mee? Waar zijn veilige verzamelpunten voor ouderen en kinderen? Daarnaast werd een filmje gemaakt waarin de serveerster van de lokale kroeg vertelt op welke manier je het best kunt vluchten. Zo krijgen mensen de informatie van iemand die ze kennen en voelen ze zich minder betutteld.

Nu is afgesproken: vluchten doen we via de verharde weg. En dankzij overleg met de gemeente, Staatsbosbeheer en Utrechts Landschap weten de hulpdiensten welke bosspaden ze kunnen gebruiken in geval van evacuatie.

Een eigen taskforce

Om sneller te kunnen handelen werd ook de taskforce Bosbrand in het leven geroepen: zeven bewoners die in Fase 2 van extreme droogte actief monitoren of er branden

in de buurt van Austerlitz zijn, de risico's inschatten en zo nodig een preventief vluchtadvies geven.

Afgelopen zomers waren er kleine branden in de omgeving. Inwoners waren zich meer bewust van het gevaar en wilden weten: Waar is de brand? Moeten we weg? Is het veilig? De taskforce Bosbrand kreeg het druk. Daaruit werd duidelijk dat de Bosbrandwerkgroep ook een rol kan spelen bij het geruststellen van de mensen.

Na overleg met de gemeente en de Veiligheidsregio Utrecht (VRU) werd het ABBA-plan opgenomen als informatiedocument voor de VRU. Momenteel wordt gekeken hoe de lokale Taskforce van nauwkeurige informatie kan worden voorzien. Het dorp loopt voor, de overheid volgt.

Nieuwe dreiging: de wolf

Terwijl de dreiging van natuurbranden toenam, dook er nog een risico op: de wolf. Eerst zagen inwoners filmpjes waarop een wolf tegenover een hond stond. Niet veel later werd een hondje daadwerkelijk gepakt. Veel kinderen spelen precies aan de rand van het leefgebied van de wolf. Inwoners klopten aan bij de wijkmanager en de gemeente, maar niemand durfde zich eraan te branden. Hester: 'De gemeente zei eerlijk: we weten er nog te weinig van.'

Opnieuw nam een dorpsgenoot het initiatief. Hij organiseerde samen met een paar andere inwoners een informatieavond. Er kwamen een paar mensen op af die veel kennis en ook ervaring met wolven hadden. De tweede avond, een jaar later, werd druk bezocht. Wat vooral indruk maakte was wat er daarna gebeurde. In samenwerking met de wolvenkenners en de school maakten een aantal inwoners een kindvriendelijke wolvenles, compleet met een animatiewolf en ruimte voor alle vragen van de leerlingen. Ze oefenden deze eerst met de leerkrachten, zodat de informatie klopte en de kinderen niet onnodig bang werden gemaakt. Pas een jaar later kwam het lespakket vanuit de provincie beschikbaar en stopte dit initiatief.

En na confrontaties tussen wolf en kinderen, volgden de adviezen van de gemeente aan ouders om kinderen niet in het bos te laten spelen, alleen in groepen het bos in te gaan en kwam in de zomer van 2025 het advies om de bossen rond Austerlitz te mijden. Bewoners zochten naar manieren om elkaar te informeren. Zo werd naast de appgroep 'Informatiegroep Wolf' de appgroep 'Wolf gezien' opgericht.

Waken voor gemakzucht

Austerlitz' kracht is ook zijn kwetsbaarheid. 'De gemeente gaat ervan uit dat wij het zelf wel regelen,' zegt Hester. 'Vaak doen we dat ook, maar het kost veel tijd, veel energie, en het hoort niet allemaal op het bordje van vrijwilligers.'

Zo wilde Hester graag een variant ontwikkelen op het Groningse initiatief 'Eerste Hulp Ben Jij'. Dat geeft antwoord op vragen als: Welke ervaring, welke kennis en welk materiaal hebben we in huis in het geval van een calamiteit? Wie kan wat doen tijdens een ramp? Vanwege de zelfredzaamheid een ideaal burgerinitiatief voor gemeentelijke steun, maar er was geen budget. En op de vraag: 'Wat doen we als er brand is én de stroom uitvalt?' Want zelfs de kerkklokken luiden gaat elektronisch, was het antwoord: 'Dat gebeurt nooit'. Een week later lag het communicatienetwerk van de hulpdiensten een tijd plat. Sindsdien zijn er meegafoons op batterijen opgenomen in de begroting en het ABBA-plan.

Het werk

Door de herhaling en de zichtbaarheid van risico's hebben steeds meer bewoners nu een vluchtas klaarstaan. Mensen weten waar ze heen moeten. Ze weten wie ze moeten helpen. Daarnaast heeft het dorp geleerd hoe waardevol het is om kennis te delen met andere plaatsen. Steeds meer dorpen, buurtschappen en landgoederen nemen contact op met de Bosbrandwerkgroep om ervaringen uit te wisselen.

Daarnaast is de samenwerking met de gemeente inmiddels beter: Austerlitz ontwerpt de flyers en brengt ze rond, de gemeente drukt ze. De brandweer denkt mee over vluchtroutes.

Wat werkt goed?

- **Geef aan wat je nodig hebt, kom bij het uitblijven van een reactie zelf in actie, vraag dan nogmaals om hulp.**
Dat geeft duidelijkheid, urgentie en richting. En dan kan de gemeente iets voor je betekenen
- **Gebruik lokale kennis.**
In elk dorp woont meer expertise dan je denkt: van bosbouw tot brandbestrijding.
- **Geef duidelijke, eenvoudige informatie.**
Tekeningen werken beter dan tekst als er paniek is.
- **Monitor zelf.**
Een lokale taskforce kan met de juiste informatie sneller reageren dan een NL-Alert.
- **Werk samen met burgers en scholen.**
Kinderen en volwassenen begripen risico's beter als je ze eerlijk informeert.

Wat zijn leerpunten?

- **Werk waar mogelijk samen met de gemeente en provincie, maar wacht niet op elkaar.**
Nodeloze vertraging kan gevaarlijke situaties veroorzaken.
- **Doe geen aannames als: 'Dat gebeurt nooit.'**
De recente situatie in de wereld laat zien dat niets vanzelfsprekend is.
- **Neem niet alles op je.**
Wees je bewust van wat bij de gemeente of provincie hoort en wat je als vrijwilliger kunt doen.